

Függelék

az „Értesítés az erdélyi gazdák ötödik vándorgyűléséről és az arval összekötendő tárlat és eszelőjutalmazásról“ című programhoz.

1. „Terménytárlat“ V. osztálya: Mészézet után beekelendő:

„VI. osztály.

1. Faneműek, u. m. szerszámfa, nyers, faragott és félig kidolgozott fa és fátmetsetek.
2. Ásványok és kőzetek. (Az Erdély délkeleti részében előforduló ásványokról és kőzetekről figyelemzetésül hírlapilag külön jegyzék fog közléttetni.)

Az „Eszköz és géptárlat“ I. osztályába meg felvételt: „gazdasági szekerek.“

A „Házi ipar tárlat“ VII. osztálya a „tápipar“ következőleg bővítendő:

1. Lisztek, dara, derce, árpadara, tarhanya, tészta és sütemények, különösen az olyanok, melyek kivételre alkalmasok.
2. Füstölt és pácolt húsok.
3. Gabonából és egyéb terményekből készült szesz, ecet, likőr, sör, exportsör.

A beküldendő mennyiségek elősorolásával be- küldendő: „lisztekéből s affélékből legalább 2 kiló (mintegy 4 font); a húsfélekből megfelelő darab: szesz- és ecetből 2 liter (mintegy 1 1/2 kupa): li- kőrből a kereskedelemben előforduló mértékben; mindennemű sör palackokban, oly minőségben, mint a bor lesz beküldendő.“

Az újonnan felvett terménytárlati VI. osztály- ra vonatkozólag beekelendő: „a nyers anyagok különböző szép példányai dicsőre oklevelet nyer- nek.“

A vándorgyűlési és tárlati „Intéző bizottság.“

Sepsiszentgyörgy, 1879 július hó 3-án.

Potsa József,
bizottsági elnök.

Málík József,
bizottsági jegyző.

B. Kemény Gábor háromszéki utja.

Alig hisszük, hogy olvasóinknak kellemesebb szolgálatot tegyünk, mintha a miniszter ur nagy- fontosságú székelyföldi utjáról, fogadtatásáról le- hetőleg kimerítő tudósítást hozunk.

Lapunk mult számából tértánya miatt sok érdekes rész- t maradt ki, a miket e helyen már csak a historikus összefüggés kedvéért is közöl- nünk kell.

A miniszter ur ugyanis a szöv. tanműhely meglátogatása után megnézte a túzóltói helyisé- get a felszerelvényeket, melyeket Kelemen Lajos főparancsnok mutatott meg. Az őrtanyán ez alka- lommal diször volt felállva. Mindenesetre már magában azon körülmény, hogy városunk egy szépen felszerelt túzóltói őrtanyát megmutathatott a miniszternek, már elég szerencsés helyzet s városunkról a kedvező képhez, melyet magának a miniszter ur alkotott, jelentékenyen hozzájárult. Vajha közönségünk érdeklődése ez intézmény iránt arányban állana annak szükségességével, melyet élénken hangsúlyozott magas vendé- günk is.

A bemutatásokról is meg kell még emlékez- nünk. D. e. 11 óra után a különféle testületek tisz- telgő küldöttségeit fogadta a miniszter és pedig a következő sorban: első volt a megyei tisztikar, ezután következtek a megyei reform egyházmegyei lelkészek képviselői, élükön Csizsér Gábor esperes

kiadva, a magyar forradalom menetrendének, for- dulatainak és beveződésének, valamint keletke- zése okainak is tüzetes leírásával.

A hírlapi közlemény így hangzik:

A napokban érkezett városunkba és szeren- csések vagyunk vendégül fogadni egy férfit, kit Európa bálul. E férfi Kossuth Lajos, Magyarország kormányzó elnöke s azonnal Palmerston lord által az ő részére vásárolt villáját szállta meg. E villa Palmerston képcarnokával volt díszítve, s mintegy büszkén fogadta szelleműs új birtokosát f. hó 8. d. e. 9 órákor. Palmerston lord által kieszk- szült egy órai audientia rendeltetett s Kossuth L. ide vezetett.

Ő felségének a királynének elismerhetlen vala hangulata. Kossuth L. megjelenésén egyszerű magyar öltönyben, hibátlan angol kifejezéssel szóla térden állva: „Üdvözlöm felségedet! Ég malaszja szálljon felségedre!“ — A beköszöntés után a ki- rályné helyéből felkelt s könnyes szemekkel így válaszolt: „Keljen fel! azon fajhoz, melynek ön ivadéka, nem illő térden állva igazságot s oltalmát kérni! tudom, hogy azon vitéz nemzet nevében jön; mely igazságot követelve nemes vérvével ársz- totta szülőföldét; mondja ki hős nemzete kíván- ságát és legyen biztos, hogy annak teljesítésében hatáskörömön belől nemcsak királyi helyeslésem, gyámoltásomat nyeri, sőt a mi azt túléri, a felett (Palmerston lordra mutatván) az angol nemzet par- lamentje kir. jóváhagyással határozand.“

Erre Kossuth L. előterjeszté kérését s befe- jezé ezen szavakkal:

urral, ki igen talpraesett beszéddel üdvözölte a minisztert, majd a kir. hivatalnokok, a méntelep tisztikara, a helybeli ref. középtanoda gondnoksága ez utóbbi Réz Farkas vezetése alatt, továbbá Vajna Sándor kir. tanfelügyelővel élükön a helybeli taní- tőtestület tisztelgése következett. A bemutatások végén egy megható jelenetnek voltunk tanui. A megyeház nagytermében várta ugyanis a minisz- ter urat a helybeli kereskedő, iparostársulatok s egyéb testületek képviselői. Ezek nevében Ba- rabás József helybeli timár értelmesen s bizonyos szóközi hűvvel elmondott beszédben üdvözölte a minisztert, feltárván az ipar és kereskedelem hi- ányait, kérve a miniszter buzgó támogatását. Az egyszerű iparos szép beszéde láthatóan kellemes benyomással hatott a miniszter urra, ki egy hosz- szabb kitünő szakavatott beszédben válaszolt.

Az ebbőlről és annak lefolyásáról már mult számunk hozott volt tudósítást. Ez alkalommal még Seethal Ferencz urak multkor említett beszédét közöljük a következőkben.

M. Seethal Ferenc beszéde.

Nagyméltóságú miniszter ur!

A közelebb lefolyt időben országzserte s irányadó körökben különösen a magyar ipar felka- rolásának és fejlesztésének szüksége lett hangsü- lyozva; mi tekintve a jelen terhes és nyomasztó mezőgazdasági s rendetlen birtokviszonyokat igen alkalmas időben s igen helyesen történt: s bárha az eszközök iránt, a melyekkel a nemzet ezen célját elérni ohajtja, még magunk sem vagyunk tisztában, mindazonáltal egyetértünk, abban hogy a magyar ipar meghonosítására és annak előmozdi- tására, a magas kormány utasítása és vezetése mellett, maga a társadalom van hivatva. De hogy ebből kifolyólag országos iparunkat kellően támogathassuk, nem szavakra és íves phraziokra, ha- nem tettekre van szükségünk, tettekre van szüksé- günk, ha életkéz és áldozaterős nemzet akarunk lenni, tettekre van szükségünk nemzeti jövőnk jól felfogott érdekében és a legszentebb hazafiság ne- vében is.

ez volna nméltóságú miniszter ur már a kö- zel jövőben a teendők s hínni és remélni akarom, a magyar társadalom magát az irányban érvénye- síteni is fogja.

A háromszékmegyei háziipár és ipari oktatást terjesztő egyesület által Sep-i-Szentgyörgyön fenntartott szövetségi tanműhely, nméltóságú miniszter ur, még mindig a kezdet nehézségeivel küzdökik s dacára azon körülménynek, hogy a székesfehérvári országos kiállításban szorgalmának és szakér- telmének szép jelét adta, miről nméltóságod is személyesen meggyőződési méltóztatott, az által, hogy a nevezett kiállításon oly ipartermékekkel jelent meg, a melyek rövid idő alatt csékely támog- atás mellett oly iparágakká fejlődhetnek, hogy azokból a gazdasága csékely jóvedelméből többé megélni családját fenntartani nem tudó elszegé- nyedett székely nép, maholnap magának dus ke- resetforrást nyithat.

A kormány újja alakulása alkalmával n. n. éltőségod az összes törvényhatóságokhoz intézett köriratában közzgazdaszatunk minden ágában er- kölcsei és anyagi támogatását helyezte kiltásba.

Nagyméltóságod ebbeli ígérését ezen szövetségi tanműhelyt illetőleg csakhamar a tett követé, mert részben nagyméltóságodnak, részben pedig Seps Sztgyörgy városa áldozatkészségének kö- szönhetjük, hogy a szövetségi iskola már alkalmas helyiséggel bír s hasonlóképen akarjuk s reméljük

„Felséged lábaihoz borulok szegény leigázott nemzetem nevében, kérvén, hogyha felséged ki tárt karokkal a nemzet szabadítását kieszközölni méltóztat, a hála millió gyöngyével ékíti koronáját!“

A királyné erre így folytató beszédét: „Mi a pénzbeli zavar dolgát illeti, bajtársainak rendelkezésem alatt álló vagyonom, drágaságaim szolgálatokra nyilvánítom. A mi hazájok politikai vi- szonyát illeti (Palmerston lordra mutva), arról a parlament teend!“

Lord Palmerston válaszolt: „Felséged király- né! parancsa hű nepeinek akarata s ohajtása!“

Ezek után ő felsége kezét nyujtván Kossuth- nak, mondá: vigasztalja és bátorítsa elkeredetett testvéreit s biztossítsa kir. kegyelméről! Ön pe- dig kedves lord, gondoskodjék, hogy kedves vendégünk itt léte alatt kényelmi hiányt ne szen- vedjen.“

Czech János emlékirata.

Ezt átvagyalva nem találtam újságnak, át- élve és tudva forradalmunk történetét legfőbb a külföldi hangulathoz alkalmazkodás izét kerestem benne: hanem akadtam a végén oly valamire, a mit lejegyeztem és ide írok: „Sok vér folyt el; de nem folyt el mind. Bár ezerek busongjanak kényszerült vagy önkéntes száműzetésben, bár ez- erek testesítenek be az önkény birodalmába, bár ezerek szenvedjenek rabbilincsen; felvilágland egykor egy hajnal, mikor a serkentő kakasszóra feltámadnak a bosszúálló néptömegek s az évszázadokon át imádtott önkény a szabadságharcosok láb alá roskad: mert maga az önkény hintette

köszönhetni, hogy ezen fiatal, még zsenge intézet maholnap egy hatalmas és Háromszékmegye lakói anyagi jólétet biztosító ipartelepé alakuljon át.

Fogadja mindezekért nméltóságod őszinte és hálás köszönetünket és elismerésünket s engedje remélünk, miszerint nméltóságod ezen fiatal s szép reményekre feljogosító iparintézetétől a jö- vőben is jóakaró p á r t f o g á s á t megvonni nem fogja.

Ajánljuk magunkat nagyméltóságod jóakara- tába.

B Kemény Gábor miniszter ur, körújtáiban K. Vászárhelyre érve, a város végén felállított disz- kapunál nagyszámú polgárság és zászlókkal kivon- tul partársulatok élén a polgármester üdvözölte őszinte meleg érzésből származó csinos beszéddel s az erre felhangzott éljenzés a leglelkesebben is- méltődött akkor, midőn ő excellentiája e város iránti érdeklődését azzal is indokolta, mert legelső tanítója Jancsó Ádám, kecskeméti derék tanár volt, a ki ezen város szülöttje.

A diszes nagy tömeg a leglelkesebb ovatiok- kal kísérte a szintén gyalog menő miniszter urat szállására, hol a r. kath. papság, törvényszék, já- rásbírótság, ügyészség, honvéd tisztikar, adóhiva- tal, pénzügyőrség, tanítói testület, ev. ref. egyházi tanács, ipartársulatok elnökei s a városi tanács tisz- telgéseit fogadta.

Esti 9 órákor a diszesen kivilágított piacon keresztül ment a közvacsorára, mely csinos felkő- szöntésekkel fűszerezve kedélyesen folyt le. 13-án reggel 7 órákor megszemlélte a piacon rögtönzött kiállítást.

Elismerését fejezte ki a jó minőségű kenyér, székely különlegességet képező mézespogácsa és az ottani múmalomban készített lisztek felett. Előnyö- nek találta a kanadai zab meghonosítását is. A butorneműek megszemlélése alkalmával fel lett hiva a figyelme az o. i. legegyszerűbb festett lágyfa butorneműekre, pl. ágyak, padok, stb., a melye- ket a kézdívásárhelyiek ezeltől százával, ezerével vittek Moldova piacaira, de most oly magas vámat kell fizetni, hogy magáért a vámösszegért majd- nem az egész butort odaadhatná, a munka és mi- nőség azonban a célnak megfelel és azon árért ki- tűnő jónak találtatott.

A bórneműek szintén valódi jó minőségűek s azon körülményre vonatkozólag, hogy a romániai vámonok az ezen bórőkölből készült közönséges bór munkákat jószáguk és kinézésük miatt finom bórárúk képen vámosták meg, kegyes volt az il- lető iparosokat ő excellentiája megnyugtanni, hogy a romániai kormány által folytatott tárgya- lások utján jövöre biztosítva lett, miszerint ezek csak mint közönséges bórárúk ugy vámostatnak meg, a mi felettből fontos körülmény, ha meggon- doljuk, hogy egy méter mázsa közönséges bór- munka 45 s ugyanannyi finom bór munka 90 franc, a mit aranyban kell fizetni. A csizmak kitünők és bámulatos olcsóknak találtattak, hogy ugy sem ő excellentiája sem kísérete nem hallgathatta el azon körülményt, hogy miért nem viszik ezeket nyugatra is, mert tekintve a szállítási előnyöket, már csak Szász-Régen környékén elég haszonnal

el az egykor ellene kikelendő vitézi sárkányfogak. Beteljesedik ekkor a költő szava:

„Elesett a híres Trója
S annak fényes Iliona,
Priamus, a boldog, büszke,
Minden híve és kedvese,
A főpolcáról legördültek,
Trónostul mind elsülyedtek!“*

Azon könyv belső lapoldalán találtam felje- gyezve az akkor külföldön hirdetet eladó újdön könyvek német című jegyzék sorozatát, melyek akkor reánk nézve jórészt tilosak valának; ezek a következő címűek!

Feldzug der ungarischen Armée im Jahre 1849.
Der Centralstaat, und der foederativ Oes- terreich.

Glockerer zám Fürstencogresse.
Enthüllungen aus Oesterreichs jüngst Vergan- genheit.
Graf Ludwig Battyány.
Politische Bilder aus Ungarns Neuzeit.
Die russische Intervention.
Der Wahrheit noch eine Gasse, dem Frieden eine Bahn.

Ezek mint forradalmunk eredetképei, mind az osztrák kormány rovására keletkeztek, és így Magyarország figyelem előtt eltitkolandó könyvek voltak. Nem csoda tehát, ha a menekültek azok kedvező hangulatánál fogva a forradalom újból felszithatására gondoltak és tényleg intézked- tek is.